

KÁLVINISTA VILÁG.

REFORMÁTUS EGYHÁZTÁRSADALMI FOLYÓIRAT.

Pestalozzi.

(Halálának 100-ik évfordulójára.)

Emlékét sírfeliratán ezek a lapidáris szavak örökítik meg :

A SZEGÉNYEK MEGMENTŐJE NEUHOFBAN,
A NÉP PRÉDIKÁTORA LIENHARD ÉS GERTRUDBAN,
STANZBAN ÁZ ÁRVÁK ATYJA,
BURGDORFBAN ÉS MÜNCHENBUCHSEÉBEN
A NÉPISKOLA MEGALAPÍTÓJA,
IFERTENBEN AZ EMBERISÉG
NEVELŐJE.

EMBER, KERESZTYÉN, POLGÁR,
MINDENT MÁSOKÉRT,
MAGAÉRT SEMMIT.
ÁLDÁS NEVÉRE.

*

Ma már végleges és megdönthetetlen megállapítása a tudománynak, hogy az emberiség legnagyobb nevelői között eddig Pestalozzi a legnagyobb. A berlini egyetem filozófus-pedagógus professzora, Eduard Spranger 30 oldalon összefoglalva a pedagógika történetét az ókortól a jelenkorig,* a következőket írja róla

„A filozófiai-világpolgári mozgalom elterjedése a Rousseau evangéliumával parallel megy át a népbe Pestalozzi által. Kivulva egy szegény- és ipariskola szerény kísérletéből s egy hazai állami nevelés ideáljából, mely nevelésnek a családi szellem az alapja, végtelen szeretete, mely a legnagyobb volt benne, a *népnyomtatás* eszméihez vezet, mely egyuttal a tiszta *emberiség nyomtatása* is. Ebben az életműben csak egy kis fejezet ennek a *methodusnak* a felfedezése. S mégis az intellektuális, erkölcsi és fizikai élet *elemeiért* való ebben a küzdelmes fáradozásban, amint ez stanzai tapasztalatain nőtt ki, van

* Die Hauptströmungen der Pädagogik vom Altertum bis zur Gegenwart.

éppen egy világhódító erő. Mert éppen ez az a pszichológiai mélység, melyei Pestalozzi fölfedez, hogy minden tanulás nem befogadás, hanem a belső erők formálása, s hogy már a leg-egyszerűbb szemlélet, ha érettnak és tisztának kell lennie, három szellemi elemi funkciót tételez föl, melyekből egyszersmind a rendezett tapasztalat épül föl: a formát, számot és szót. Nem jogtalanul hangsúlyozták ezeknek a gondolatoknak a rokonságát a Kant- és Fichtéivel; azt a rokonságot, mely az autonóm, teljesen benső erkölcsiség principiumában még világosabban, érthetőbben jut kifejezésre.

Pestalozzi nemcsak az emberképzés eszméjét alapozta meg a jövő számára, hanem ezen eszme által hozzájárult ahhoz is, hogy a német nép az idegen uralom napjaiban önmaga öntudatára jutott. Az emberiség gondolata (humanitás) és a nemzeti öntudat forrtak össze ebben az órában. A Pestalozzi methodusának bevezetése Poroszországban egyaránt lényeges része úgy a belső reformnak, mint a felszabadító küzdelemnek. Ezek a gondolatok Fichténél, a német nemzet szónokánál lépnek föl a legtisztábban: ő is egy új nevelésről beszél, mely a tettből, a szellem öntevékenységéből indul ki, egyidejűleg azonban saját erejéből produktíve egy új világot és egy új életet eredményez. S ha ő ezzel az eszméhez való szeretetet s a nemzet által képviselt államnak erkölcsi felfogását köti össze, úgy ez ismét az az újplatonikus szellem, mely isteni erőket áraszt az emberiségbe. Ezekben a napokban született meg a klasszikus német pedagógika, mely az aesthetikai humanitás eszméjén nyugszik, a szellemi tevékenység egységéről és mindenoldalúságáról való pszichológiai theorían és egy szabad, egyenlő állami polgárságnak politikai megváltozásán a törvényesen szabályozott nemzeti államban, mintahogy ez földerengett a francia forradalomban. Amilyen nagyok voltak a nevelés ügyében a fölvilágosodás s az általános jog gondolatai, úgy született meg itt egy idealizmus, mely fölötte áll a fölvilágosodásnak a szabad erkölcsi öntevékenység követelménye, az egyén értékének elismerése s a maga történeli öntudata által.“

*

Föllépése óta egy évszázad táplálkozik Pestalozzi életművéből. Szándékosan használtam ezt a szót, mert csakis erről lehet szó. Bár tanításai is elevenek még ma is, élet- és fejlőd-

désképesek, Pestalozzi jelentőségét elsősorban személyisége és élete adja meg. A Pestalozzi-kultusz egyik legnagyobb alakja a világhírű elméleti s gyakorlati pedagógus, Kerschensteiner *Die Seele des Erziehers* című munkájában benne látja a pedagógus eszményi típusát s belőle kiindulva rajzolja meg az igazi nevelő lelkének képét. Különösnek tetszhetik pedig ez, hiszen alig volt még nevelő, akinek annyi „hibája” lett volna s annyira unpraktikus lett volna, mint Pestalozzi.

Külsőleg rendetlen, elhanyagolt ruházatú, arca kellemetlen, modora bántó, az egész ember esetlen. Anyagi helyzete mindig bizonytalan, egyik csőd a másik után éri, céljai érdekében eltékozolja még felesége vagyonát is s nyomorba dönti családját s magát is. Hitelezői joggal szüntették be a hitelt s bizonyára sokan néztek úgy reá, hogy szánalmas mosolyra húzódott el szájuk: Másokat akar megtartani s magát nem képes. Már gyermektársai előtt: Heinrich Wunderlich von Thorenheim s tanítói is megállapítják, hogy sohasem lesz belőle semmi, hiszen nem tud helyesen írni megtanulni. Az igaz is, hogy orthografice sohasem is tanult meg helyesen írni. Aztán álmodozó: világ-megváltó tervekkel indul pályájának; először pap akar lenni, azután a nép ügyvédje, azután mintagazda s mikor mindenütt elbukik, akkor határozza el, hogy egyetlen pályára lévén alkalmas, nevelővé lesz. Zschocke, a híres német költő volt egy időben az egyetlen úri ember, aki nem szégyelte magát vele az utcán megindulni. Mikor eljött hozzá, karonfogva sétált vele, inasként porolva le kalapját és kabátját, vagy gombolta be kellően mellényét, mely rendesen rézsút volt begombolva. Híres regénye a Lienhardt und Gertrud megjelenésekor pedig Lavater, a nagy lélekismerő figyelmeztető hangon mondta Pestalozzi feleségének: „Ha fejedelem volnék, mindenben meghallgatnám a falusi nép állapotának javítását célzó tanácsát, de soha egy krajcárt sem bíznék reá.”

De mi hát karakterének az a vonása, mely mégis úgy kora, mint minden idők legnagyobb pedagógusává tette? *Szenvedélyes szeretete az elnyomottak, szegény nép iránt s az az eszmény, melyet minden emberi élet föltétlen követelményének tartott s melynek kialakítása minden ember számára kell, hogy feladat legyen nemcsak saját maga számára, de aminek másban való hiányáért mindannyian felelősek vagyunk: az emberi méltóság.* „Már régen, ah! ifjúkorom óta — mondja — ipar-

kodott szívem hatalmas folyamként egyesegyedül azon cél felé, hogy a nyomorúság forrásait betömhessem, melyekbe körülöttem a népet süllyedni láttam. Kutattam a források után néhány elvtárssal, azok után, melyek hazám népét mélyen alásüllyeszték azon állásponton alól, melyen neki állania kellett volna. Az embereket erőtlenségbe és tehetetlenségbe süllyesztve találtuk, mi lehetetlené tévé, hogy azzá legyenek, miknek emberi, isteni és polgári rendelkezésüknél fogva lenniök kellett volna“ Egész pedagógiai munkássága ebből az alapelvből indult ki s ezzel az alapelvvel örökkévalót állapított meg.

Hogy ami karaktere volt mint valósította meg a gyakorlatban ez az „unpraktikus“ pedagógus, arról tanuskodjanak egy barátjához írt sorai: „Reggeltől estig magam voltam közöttük. Minden, ami testi s lelki javok érdekében történt, tőlem eredt. Minden segítség, minden támogatás a szükségben, minden tanítás, melyben részesültek, közvetlen általam eszközöltetett. Az én kezem az övéket szorítá, az én szemem az övékén csüngött. Nem Stanzban, a világon kívül voltak, nálam voltak, én pedig nálok. Az ő levesük volt az én levesem és az ő italuk az én italom. Nem volt semmim, sem háztartásom, sem barátom, sem cselédem, egyedül ők voltak mindenem. Ha egészségesek voltak közöttük forgolódtam, ha betegek voltak mellettük ültem. Köztük aludtam. Este utolsó voltam, ki lefeküdt; reggel pedig első, ki felkelt. Még ágyban is imádkoztam és tanultam velük, míg elaludtak. Minden percben kettős (lelki s testi) ragadós nyavalya veszélyeitől környezve győztem le ruháik és testük majdnem legyőzhetellen tisztátalanságát.“ A stanzi tűzvész árváiról írta ezeket a sorokat, kiket egy romokban heverő kolostorban gyűjtött össze. Elvadult, lezüllött, erkölcsileg leromlott, testileg undok betegségekben sinylődő gyermekek voltak ezek. Nyolcvan gyermeknél: minden őérettük.

Krisztus is szánakoza a sokaságon és egy meghalt mindenkiért.

Járosi Andor.

A megújuló anyaszentegyház.

III.

Egészen új és régen elhanyagolt feladat vár anyaszentegyházunkra társadalmi téren, ahol az egyháznak az igazi kereszttyénség szellemében a segítség minden eszközt kell nyújtania nemcsak tagjainak, hanem mindeneknek is. Krisztus pa-

rancsa nemcsak ez volt: hirdessétek az evangéliumot, hanem ez is: betegeket gyógyítsatok, halottakat támasszatok, ördögöket űzzetek, ingyen vettétek, ingyen adjátok. Az egyház akkor kezdte elveszíteni eredeti hivatását és akkor kezdett méltatlan lenni e világban nagy feladatok teljesítésére, mikor ellefejtkezett erről.

Természetesen nem azt mondjuk ezzel, hogy az egyháznak meg szabad egy pillanatra is feledkezni arról, hogy neki a feladata az evangélium hirdetése. Mindenesetre ez olyan feladat, melyet nem szabad háttérbe szorítania és nem szabad másodrendűnek tekintenie. De harcolnunk kell az ellen, hogy az egyház lemondhasson arról a feladatáról, mely reá a betegek és elhagyottak gondozása terén vár. A történelem azt is bizonyítja, hogy valamennyiszer az egyház erről lemondott, mindannyiszor az evangélium hirdetése is megerőtlenedett benne s valamennyiszer erős volt az evangélium hirdetésében, mindig örömmel karolta fel ezt a munkát.

Mert ez a két munka egymást kiegészíti. Épen olyan egyoldalúság volna és hűtlenség az egyház eredeti hivatásához, lemondani a társadalmi munkáról, a szegények és betegek gondozásáról, az elhagyottak oltalmazásáról, mint aminő felületesség volna azt gondolni, hogy tisztán társadalmi, szociális munkával fenn lehetne tartani egy egyházat. Mert viszont azt is tapasztalhatjuk, hogy egy olyan egyház, mely mást sem akarna tenni, mint elfoglalni magát a társadalmi munkában, lassanként elsorvad, igehirdetése erőtlenné válik és képtelen lesz arra, hogy nemcsak anyagi, hanem, ami ennél sokszor sokkal fontosabb, s amit más nem tud nyújtani, *lelki* támogatást nyújtson tagjainak.

Ugy áll tehát a dolog, hogy ez a két munka: az egyház lelki munkája és a társadalmi munka, az evangélium hirdetése és tagjai támogatása összetartoznak. Az igazi evangélium adja meg az erőt az egyháznak arra, hogy ami segítséget anyagi téren tagjainak nyújt az ne csak pusztán külső támogatás legyen, hanem abban érezze meg az illető, hogy testvéri lelkek állanak mellette. Viszont ez a támogató munka egyik módja az evangélium hirdetésének, mely az elhagyottaknak otthont, a betegeknek gyógyulást hoz és ad.

Ha most azokat a tereket nézzük, melyek az egyház ilyen irányú munkájára várnak, akkor látjuk meg igazán, hogy milyen elhanyagolt helyen mozgunk. Külföldön minden református egyháznak állanak rendelkezésére *kórházak*, melyeket az egyház tagjai tartanak fenn, melyekben az egyház tagjai olcsó gyógykezelésben részesülnek, sőt szegények ingyenes segélyben is. A keresztyén szeretet Németországban, Béthelben egy óriási intézetet hozott létre és tart fenn, melyben egy rettentő betegség, az epilepsia által látogatottak közül ötezer beteg van elhelyezve, azokat ott vagy gyógyítják, vagy ha gyógyíthatat-

lanok, ott tartják, aki dolgozni tud közülök az dolgozik, s ez az óriási, egész várost kitevő intézetet tisztán közadakozásból tartják fenn. Nálunk hány beteg pusztul el, különösen falun, kellő gondozás hiányában, mert a drága ápolási díjakat nem képes fizetni. Miért nincs az erdélyi, vagy az egész romániai ref. egyháznak ereje egy szanatóriumot, kórházat, vagy valamit ezek számára fenntartani? Sokan azt mondják azért, mert nekünk nincs pénzünk. Én mást hiszek. Nem ezért, hanem azért, mert nincs meg a lelkünkben az a cselekvő szeretet, mely más egyházak hiveit eltöltötte, hogy segítsenek egymáson s így töltsék be Krisztus törvényét: betegeket gyógyítsatok.

Nemrégem felmerült egy egyházkerületi betegsegélyző intézet terve. Ez az intézet megfelelő számú tag esetén, csekély befizetés mellett olcsó módon tenné lehetővé, hogy orvosi tanácshoz jusson, szanatóriumi kezelésben részesüljön és operáció esetén műtétben részesülhessen egyházunk minden olyan tagja, aki ebbe belép. Miért nem lehet ezt megvalósítani? Azért, mert divattá vált, hogy mindenki csak magára gondol és a cselekvő szeretet lelke hiányzik belőlünk, ha arra gondolunk, hogy ennek a vége mi lesz, láthatjuk, hogy egymás iránti felelősség érzetünk hiánya miatt bekövetkezik a bomlás az egész népünkben.

Vagy nézzünk egy másik teret, ahol kitünő feladatok nyílnak egyházunk számára. Kolozsváron minden esztendőben felháborítja a lelkeket és megdöbbeníti egy-egy eset, mikor a városban szolgáló székely fiúk tánc közben összevérekednek és egyik a másikat félholtan, sőt bizony sokszor holtan hagyja ott. Cselédleányok százai láthatók itt az utcákon, vasárnaponként barangolva, olcsó és silány mulatozások, erkölcsrontó hatások között, hogy mikor hazamennek csöndes kirk falujokba, vigyék oda a városi élet mételjét, nyavalyáját, testet és lelket rontó bűneit. Ha valaki gondolkodik ezeken, láthatja, hogy ez megint egy olyan tér, melyen az egyháznak kellene munkálkodnia, felvéve az *idegenből a városokba özönlő*, züllés veszélyének kitétt *fiúk és leányok* sorsát, gondoskodva számukra szórakozásról, hasznos időtöltésről, felvilágosítva és megerősítve őket, hogy ne legyenek kitéve annak, hogy általuk a falu népe lekébe is behatoljon a romboló bajok tömege.

Vagy ugyanezen a téren nézzük meg az *ipari pályára készülő ifjúság*, az iparos és kereskedő tanulók helyzetét, nézzük meg, hogy ki vannak azok téve gonosz barátok hatásának, hány züllik el köztük olyan, akit a szülők szerető gondadal neveltek fel és sok anya könnyezve bocsátott el maga mellől, aztán néhány év és rá sem ismernek a nagyváros áradatában megváltozott ifjura. Kinek kellene gondot viselni ezekre, ha nem az egyháznak, melynek hivatása, hogy az ifjúság igazi barátját, Krisztust, megismertesse velük?

Hát még ha arra gondolunk, hogy hány meg hány gye-

Jézus: az egész világ bűnét, melynek súlya alatt még ő is így sőhajt fel Szomorú az én lelkem mindhalálig (Mk. 14³⁴). És mégis meg van a szív emberének kiváltságos helyzete Isten gyermekei között. Máriának a lelkét is áthatotta az éles tör és mégis örömmel énekl: mostantól fogva boldognak mondanak engem minden nemzetségek. (Lk. 1⁴⁸). Az asszony, aki bűnös vala és megmosta könnyeivel a Mester lábait, bizonyára boldogabb volt, mint Simon, az igaz, de érzéktelen lelkü vendég-látó gazda. És mivel cserélte volna el Pál az ő érző nagy szívét, amelybe belefért az a sok gyülekezet, amiket alapított, az a sok tanítvány, akiket ő szült s akikről ezt írja: Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék? Ki botránkozik meg, hogy én is ne égnék? (II. Kor. 11²⁰). Isten az érző szívnek adta azt a kiváltságot, hogy mint egy kicsiny vízcsepp magába gyűjtse az ő dicsőségének, szeretetének, irgalmának fénylő sugarait s aztán szétáraszsa a világba másoknak a boldogítására, üdvösségére.

Akinél ez megvan, az a szív embere. És ez, mint a föld méhében a legtöbb drágakincs, el van rejtve a világ kíváncsi tekintete elől. A szellem fényét bámulja mindenki az erős akarat leigáz, szolgálatába állít minket, de az érző szívet csak Isten látja s az, akire szeretetének sugara reá esik. Kálvin rideg külsője alatt egy mélyen érző szív dobog, mely együtt szenved a reformáció üldözött, börtönbezárt, máglyára hurcolt vértanuival s amely városának minden testi és lelki fogyatkozásaiért emésztő gondban ég. „Mégfékezett rajongó“-nak nevezi őt egy kiváló történész. S ki tudná előszámlálni azoknak a tanítványoknak a sokaságát, akik mint ő, egyszerű hétköznapiasnak látszó, puritán magaviseletükkel alig emelkedtek ki kortársaik közül s mégis, mikor mások hagyatékukat, az utánuk maradt lelki kincseket leltározni kezdték, ámulva kiáltottak fel: milyen gazdag volt ő a hitben, a szeretetben, a szolgálatban s az életet megszentelő erőiben! Kálvin igazi tanítványa mindig olyan, mint az ő fehérfa, egyszerű berendezésű temploma: a világnak semmit sem mutat, de magában őrzí az élet legdrágább kincsét, az ígét s abban az élő Isten boldogító, áldott hatalmát.

Ma a világnak ez a jelszava: *többet mutatni, mint ami bennünk valósággal meg van*. Több szépséget, több tudományt, több jóságot, több gazdagságot. Akik így gondolkoznak, bizony mondom néktek, elvették jutalmukat. A hazug élet hálója fogva tartja őket s nem lesznek soha olyan szabadok, hogy Istenhez fel tudjon szállni a lelkük és olyan őszinték, hogy szembe merjenek nyugodtan nézni embertársaikkal. A külső elismerés ünnepeletés talán nem marad el, de a szelid és csendes lélek romolhatatlanságának titkos, édes boldogságát sohasem fogják megtalálni. Ez megmarad a te birtokodban. Isten előtt mélyen megalázkodó, Krisztus váltságában hitel örvendező, embertársaidnak készséggel szolgáló keresztyén testvérem, akinek csak egy ékességed van: a szív elrejtett embere

N. G.

Az anglikán egyház imakönyv-reviziója. Az angol lapok érdekes és nagyjelentőségű mozgalom hírét hozzák a La Manche-csatornán túlról. Az anglikán egyház imakönyvének revíziójáról van szó s hogy ezt mennyire fontos kérdésnek tekintik a brit szigetország lakói, arról a hetek óta folyó püspöki tanácskozásokról, a Londonban naponta megisméllődő tüntetésekről és az egész ország népének állandóan fokozódó érdeklődéséről naponként beszámoló angol sajtóorgánumok jellemző képet nyújtanak. Az anglikán egyház Anglia egyik legnagyobb lélekszámú egyháza s noha protestáns hitelveken épül fel, sokat megtartott a római katolikus egyház külsőségeiből. A mostani imakönyv-reviziónak (s itt meg kell jegyezni, hogy ez az ugynevezett „imakönyv”, a „Book of Common Prayer”, egyúttal az egyházi törvényeket, az egyházalkotmányt és a liturgiális előírásokat is magába foglalja) az a célja, hogy bizonyos további közeledést létesítsen a katolikus egyház felé.

Az imakönyv revízió mozgalma körülbelül 20 éves multra tekinthet vissza. Ott kezdődött el, amikor egy nagybefolyású katolikus biboros, Mercier, hatalmas térítőmunkát kezdett az anglikán hívek közt és főképen a fiatal papság körében hullottak alkalmas talajra a térítő tanítások magvai. Egyes papok kezdtek visszatérni a katolikus miseruhákhoz és egyre több templomban bukkantak fel azok

a szentképek, melyeket még a reformáció száműzött onnan. Számtalan esetben megtörtént azután, hogy az ilyen újításokat bevezető fiatal papok előtt a hívek bezárták a templomot és a képeket erőszakkal eltávolították. Minthogy azonban ázzal az irányzattal szemben, amely a protestantizmus öntudatával védte a maga reformációi álláspontját a rekatholizáló törekvések ellen, egyidejűleg egy katolikus tendenciájú irányzat is létrejött az anglikán egyház kebelében, a püspöki kar az esetleges szakadás meggátálása végett egy olyan módosított „Prayer Book” kibocsátását vette tervbe, mely tulajdonképen kompromisszum a protestáns és a katolikus irányzat összeegyeztetésére.

A protestáns irányzat hívei az új imakönyvtervezetet „Rómával való kacérkodásnak” bélyegzik és kiméltlen harcra szánták el magukat. Ez a harc még csak ezután fog kezdődni, áprilisban, amikor a püspöki kar határozata egy világiakból és lelkészekből álló vegyes bizottság elé kerül és remélik, hogy ez a bizottság el fogja vetni a püspöki kar tervezetét. Addig is minden nap egy egész hónapon át Anglia legkisebb községében is tiltakozó gyűléseket tartanak a protestáns irányzat hívei, hogy állásfoglalásukkal befolyásolják az áprilisban összeülő vegyes bizottság határozatát. A küzdelmet az anglikán egyháznak három tekintélyes püspöke vezeli, akik természetesen a protestáns álláspont hívei. Sikerült meg-

nyerniök az irányzat számára Hick belügyminisztert és Inskip igazságügyminisztert, akik nyíltan kifejezést adtak ama felfogásuknak, hogy az imakönyv új tervezete az angol törvénykönyvben nem foglalhat helyet.

A mozgalom ismertetése számára a leghatalmasabb lapok, mint például a „Times”, állandó rovatot tartanak nyitva, ahol a közönség megnyilatkozásait és véleményeit közlik. Figyelemreméltó jelenség volt a „Times” március 1-i számában egy apróhirdetés, amelyen keresztül egy vidéki olvasó egyenesen népszavazásra szólítja fel a „Times” közönségét.

Vajon minálunk hány embernek jutna eszébe, a legközvetlenebbül érdekelt egyházi hivatalosokon kívül, hogy egyházunk törvényeinek vagy liturgiájának módosítása esetén személyes ügyévé tegye a dolgot és öntudatosan állást foglaljon a felmerülő kérdésekben? Szomorúan jellemzi a nálunk e tekintetben uralkodó közönyösséget egy magyar napilapunk egy cikke, amely az anglikán imakönyv-mozgalmat középkori izű kulturharcnak minősíti, amilyen „ma elő sem fordulhatna az

európai kontinensen”. Az a fájdalmas, hogy — legalább a mi viszonyainkra nézve — igaza is van. Nálunk valóban se a közönség átlaga, se a sajtó nem érdeklődik a hit és vallás legmélyebb lelki kérdései iránt. Pedig jó lenne, ha érdeklődnének. Sok ugynevezett „modernség”-ünk és „felvilágodottság”-unk dacára is csak javunkra válna, ha a „konzervatív” Anglia példáit követnők, akár hitéleti, akár állami, akár gazdasági, akár kulturális tekintetekben. Több eredményre jutnánk a példa követése, mint a példaadó ócsárlása által.

Az ág. h. ev. zsinatpresbiteri egyház szuperintendens válasza. A romániai ágostai hitvallású zsinatpresbiteri egyház február hó utolsó napjaiban megtartott választásának eredménye gyanánt *Frint* Lajos aradi főesperes szuperintendense, br. *Ambrózy* Lajos világi felügyelője lett a romániai magyar lutheránusoknak. A zsinatpresbiteri egyház életének nagyjelentőségű eseménye ez s — sok bizonytalanság után — remélhetőleg most már a békés, nyugodt, rendszeres fejlődés életének kezdetét jelenti. Isten áldása legyen az új vezéreken.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A nagyenyedi református nagyhét Emlékkönyve.*

Forgatom, tanulmányozom az enyedi ref. nagyhét testes tizenegy nyomtatott ívnyi *Emlékkönyvét*. Nem voltam jelen s így a néma és egyforma betükön keresztül próbálom magamnak újra szerkeszteni az ott történeteket. Az *Emlékkönyvben* együtt van minden vagy szószerint, vagy vezetőgondolatokban (syllabus), ami a nagyhét képének megalkotását, elképzelését

* 183 I, Kapható az Erd. Ref. Egyházkerület iratterjesztésénél.

meg könnyíti, a nagyhetel összehívó püspöki körlevéltől — a szállásadók névsoráig. Tehát nem is olyan nehéz dolog elképzelni, újra megjeleníteni az eseményeket. És ez igaz is, ha csupán arra vagyunk kíváncsiak, hogy hogyan pergett le ott az események láncolata: a lelkészi tanfolyam, a bibliaórák, a konferenciák, összejövetelek, az ünnepélyes istentisztelet és az egész életet befejező református nagygyűlés. Mindez azonban még csak a kérést, a külső gépies vonását mutatja az eseményeknek s nem ad hű tanuvallomást arról, hogy mi történt és egyáltalán történt-e valami benn, a lelkek mélyén. E tekintetben persze az *Emlékkönyv* minden részletessége és pontossága ellenére is, elegendő és biztos alapot nem nyújt. Csak a személyes jelenlét s az is igazában véve önmagára vonatkozólag tud dönteni a felett: vajon közelebb érzi-e magát a ref. egyházhoz, mint azelőtt és vajon közvetlenebbé vált benne a jézusi lélek az istenfiúság fenséges hivatása és az egész embert holtáig próbára tevő öntudatos kálvinizmus?

Az *Emlékkönyv* nyomtatott sorain keresztül is bizonyossággként állítható, hogy az alkalom, a lehetőség igenis meg volt: a vallás- és történettudományi, az egyháztársadalmi és misziszio feladatok igen fontos és nagyjelentőségű kérdései kerültek sorra épen a leghivatottabbak jól kidolgozott előadásai nyomán. A megbeszélések rendjén támadt visszhang — másként talán nem is lehet, nem is kívánatos — nem egy skálájú. De mind a mélyből tört elő, az élet teljesebb, jobb, kálvinibb formáit kereső lelkek mélyéből. Nekem, a jelen nem voltak, épen ez a lelkesség, amelynek eredhetője a szív, az érzelmi meghatottság, a legbecsesebb. Érzem, hogy az előadásokban az ismereteket, a tanszerű összeállítást az előadók lelkének elszánt hősiessége, eleven kálvinizmusa hatotta át s tette magasabbrendűvé, hogy a megbeszélésben résztvevők lelkének mélységéből is az aktív, munkás és magát komolyan elpecsételő református szellem szólt.

Míg a lelkészi előadások és megbeszélések a ref. gondolkodás és akaratnyilvánítás öntudatosítására szolgáltak, a bibliaórák és az ünnepélyes istentisztelet az imádkozás, az istennel személyesen összekapcsolódó ref. lélek számára nyújtottak bensőséges, áldott alkalmat. A nyilvános összejövetelek és a ref. nagygyűlés programmszerű gondolatvilágában pedig hatalmasan érvényesül az a tény, hogy a kálvinizmus egyrészt tiszta ismereteken és nemes érzelmeken alapuló egyéni, személyes önátadás az Isten országának művelésére, másrészt bátor, Jézust öntudatosan követő olyan emberi közösség, amely akar és tud is ennek a szegény, meggyötört világnak folytonosan ható magasabb értékeket teremteni és adni.

Talán nem tévedés az az álláspontom, hogy az enyedi nagyhét gazdag lelkitartalmát nem abból a szempontból kell nézzük, hogy vajon minden egyes szó, minden egyes gondol-

lat, eszme, célkitűzés stb. maradék nélkül megfelel a mi egyéni elgondolásunknak. Valószínű, sőt természetes, hogy az ellenkező áll. De a döntő szempont az: jól megszervezett alkalom és komoly lehetőség volt-e arra, hogy tapasztald azt, hogy a te lelked, a te kálvinizmusod teljesebbé váljék a mások lelki-világának a fényénél és közösségében, hogy esetleges személyes problémáid is megoldást nyerjenek s végül, hogy fokozottabban élj a Jézusnak?

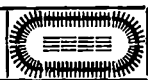
Az igenlő feleletet nem magából az *Emlékkönyvből* veszem, amely — ismétlem — nagyon szubjektív lehet. Hanem veszem a gyulafehérvári egyházmegye derék esperesének a *Református Szemle* f. év 10. számában közölt *körleveléből* s még előbb (6. sz. u. o.) közölt komoly lelkiszámadást jelentő cikkéből. Mind a cikk, mind a körlevél eszmeileg végeredményében visszanyulik az enyedi nagyhét gazdag lelki tartalmához, az ott kapott lelki indítékokhoz. És ezek alapján azt mondom: az az összejövétel, az enyedi nagyhét, amelyik ilyen komoly és öntudatos lépésre indít egy esperest s az ő lelkén keresztül egy egész egyházmegyét: az az összejövétel hatalmas pozitívumot jelent nemcsak azokra nézve, akiknek módjuk volt személyszerint jelen lenni. Hanem pozitívumot jelent egész egyházkerületünkre, az öntudatos kálvini szellem fejlődésében...

— Ha Isten megsegít, a legközelebbi református nagyhétben magam is részt veszek.

Kristóf György.

Megbeszélések.

Kérés az olvasókhöz.

Egy olyan új lap, mint a „Kálvinista Világ,” eleinte sok nehézséggel kénytelen megküzdeni s ezek között nem áll utolsó helyen az olvasók olyanmértékű megközelítése, hogy azok valóban magukénak érezzék a lapot s minden tekintetben belső közösségben levőknek vallják magukat vele. Örvendetes tény, mert lapunk kicsiny táborának őszinte érdeklődését mutatja, az, hogy a szerkesztőnek és a munkatársaknak máris több érdekes és tanulságos beszélgetésben volt része, melyeknek rendjén egyes olvasók megjegyzéseket tettek és kifejtették a maguk véleményét a lap szerkesztésére, irányára, szellemére nézve s ugyanakkor kérdéseket, problémákat vetettek fel, amelyek megvilágítását a maguk számára kívánatosnak érezték. Némelyek levéllel fordultak a szerkesztőséghez s ezek a levelek is kívánásokat tartalmaznak, vagy kérdéseket tárnak fel.

Nem egy esetben olyanok ezek a beszélgetések, vagy szerkesztői levélváltások, hogy megállapodásaik, szemponttisztázásaik közérdeklődésre is igényt tarthatnának. Ennélfogva cél-

szerűnek mutatkozik, hogy lapunk hasábjain helyet adjunk azoknak a megnyilatkozásoknak, amelyekben olvasóink egyike-másika olyan véleményét közli, vagy olyan problémákra utal, amelyek általános építés szempontjából érdemesek a sajtó útján való nyilvános megvitatásra.

Megszivlelendő dolgokat irt például Sz. J., aki többek között az Igének sürget nagyobb teret, olyképen „hogy ahol csak lehet, bibliai idézeteket hozzon a lap . . . Olyanok, akik templomba se szeretnek járni, milyen szépen megismerhetnék így rendre mind több részét a Szentírásnak s idővel érdeklődésük annyira nőhetne éppen az Ige észrevétlen munkája folytán, hogy elkezdenék olvasni a „Bibliát.“ Vagy, folytatja: „Ugy képzelem, sokan vagyunk, akik szívesen vennők olyan, kiváltképen a mi egyházunkra vonatkozó művek kivonatos sorozatos ismertetését, amelyekhez nehezen férünk hozzá, mint pl. a „Helvét Hitvallás,“ vagy a Kálvin „Institució“-ja.

Bizonyára vannak mások is, akik ilyen vagy hasonló várakozásokat fűznek a „Kálvinista Világ“ programjához. Vagy lehetnek, akik esetleg a „Megújuló anyaszentegyház“ cikksorozattal kapcsolatban gyakorlatilag tudnának hozzászólni az egyház hiveinek teendőihez és lehetőségeihez az anyaszentegyház építésében. „A kálvinista világnézet alapkérdései“ cím alatt közölt írások viszont hittani és felekezeti öntudati kérdésekben indíthatnak gondolkozásra sokakat. A cikkírók örömmel vállalkoznak, hogy további cikkeik során kiterjeszkednek a netalán időközben felmerülő tárgyyszerű és építő hatás szempontjából közérdekű gondolatok mezejére is.

Szeretettel kérjük tehát olvasóinkat, vegyék igénybe kérdéseik, problémáik megbeszélésére ezt a rovatot. Természetesen a lap terjedelmére való tekintettel rövid és tömör írásoknak adhatunk csak helyet egyelőre, s a dolog lényegénél fogva mellőznünk kell a személyes vagy egyéni jellegű ügyeket. De reméljük, hogy e kényszerűleg korlátozó szempontok ellenére is sikerülni fog egy eleve jobb és közvetlenebb kapcsolatnak létrejönnie az olvasók és a lap között, a fentebb vázolt módon való tevőleges együttműködés alapján.